Helena Ewalds

21.10.2021

Eduskunnan kunta- ja terveysjaosto

HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022. Kunta- ja terveysjaosto on pyytänyt kirjallista asiantuntijalausuntoa THL:lta seuraavista teemoista: Turvakotipaikkojen riittävyys, päihdeäitien hoidon saatavuus, Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanon eteneminen., naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman toimeenpano.

Turvakotipaikkojen riittävyys

Turvakotitoiminnan järjestämisvastuun siirtyminen valtiolle vuonna 2015 on luonut toiminnalle vakaan rahoituspohjan ja mahdollistanut turvakotiverkoston laajentamista, perhepaikkojen lisäämistä sekä toiminnan systemaattista kehittämistä. Vielä ei kuitenkaan olla siinä tilanteessa, että Suomessa olisi riittävä määrä helposti saavutettavia turvakoteja. Erityisesti tietyissä maakunnissa (kuten Pohjois-Savossa) turvakotien perhepaikkojen määrä on selvästi alle riittävän tason. Samoin tietyissä maakunnissa (esim. Lapissa) asiakkaiden etäisyydet lähimpiin turvakoteihin ovat liian pitkiä.

Suomessa on tällä hetkellä 29 turvakotia, joissa on 211 perhepaikkaa. Lisäksi 30. turvakotipalveluntuottaja on valittu Turkuun ja useisiin turvakoteihin (Tampere, Helsinki, Lahti) lisätään tänä syksynä ja ensi vuoden alussa perhepaikkoja. Vuonna 2022 Suomessa tulee olemaan 30 turvakotia, joissa on vähintään 233 perhepaikkaa. THL arvioi, että vuonna 2022 turvakotipalvelujen menot tulevat olemaan 25,7 miljoonaa euroa. Siirtomäärärahan turvin nykyistä turvakotiverkostoa voidaan ylläpitää myös vuonna 2022, vaikka arvioidut menot ovat kehyksessä osoitettua rahoitusta (24,55 miljoonaa euroa) suuremmat. Rahoituksen väheneminen ensi vuonna aiheuttaa kuitenkin sen, että vuonna 2022 kokonaan uusille turvakodeille tai olemassa olevien turvakotien uusille etäyksiköille ei voida avata rahoitushakua. Näin ollen turvakotipaikkojen määrä jää Suomessa edelleen alle arvioidun tarpeen. THL:n vuonna 2020 tekemän selvityksen mukaan todellinen turvakotien perhepaikkojen tarve Suomessa asettuu nykyisen 211 perhepaikan asemesta 262–367 perhepaikan välille, jolloin turvakotipalveluiden vuosittaisen rahoituksen tulisi olla 26,2M€–36,7 M€ (http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-604-6).

THL:n arvion mukaan turvakodeille tarkoitettua rahoitusta tulee edelleen vuosittain kasvattaa seuraavan kehyskauden aikana, jotta paikkamäärä vastaisi todellista tarvetta. Tämänhetkinen arvio on, että rahoitusta tulisi kasvattaa vähintään miljoona euroa vuodessa.

Päihteitä käyttävien äitien hoidon saatavuus

Päihteitä käyttävät raskaana olevat naiset ja vauvaperheet tarvitsevat useita perus- ja erikoistason palveluita sosiaali- ja terveydenhuollosta. Palvelujen järjestäjien on tehtävä yhteistyötä ja

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/e89e369a-bc4f-4315-872f-7934ac77069c
VISMA Sign
www.vismasign.com

palveluketjujen on oltava selkeitä sekä yhdenvertaisesti saavutettavissa olevia. Varhaisella ja oikeanlaisella avulla ja tuella voidaan katkaista sukupolvelta toiselle siirtyvää ongelmaketjua, vähentää sikiövaurioiden riskiä sekä vaikuttaa äidin ja lapsen mahdollisesti myöhemmin tarvitsemien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrään ja niistä muodostuviin kustannuksiin.

Päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden määrää ei tiedetä. Ongelmallista päihteiden käyttöä raskauden aikana arvellaan olevan noin 1000–3000 naisella vuosittain. Suomessa oli vuonna 2016 noin 65–70 000 alaikäistä lasta (6 % kaikista alaikäisistä), joiden toisella tai molemmilla vanhemmilla on päihdeongelma. Vuonna 2017 HAL-poliklinikoilla (Huumeet, Alkoholi, Lääkkeet) asioi 1 100 eri henkilöä (2,2 prosenttia kaikista synnyttäneistä). Laitosmuotoista perhekuntoutusta käyttää vuosittain noin 600 eri asiakasta (raskaana olevat naiset, äidit, lapset, isät).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) sai sosiaali- ja terveysministeriöltä (STM) toimeksiannon edistää päihteitä käyttäville raskaana oleville naisille ja vauvaperheille suunnattujen palvelujen kehittämistyötä vuosille 2020–2021, sote-rakenneuudistusta tukien. THL julkaisi 4.10.2021 Päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden palveluketju ja palvelukokonaisuus - Neuvoja alueellisen palvelukokonaisuuden rakentamiseen työpaperin. Työpaperi on koostettu THL:n nimittämässä asiantuntijaryhmässä. Julkaisu on laadittu tukemaan kuntia ja hyvinvointialueita päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden palvelukokonaisuuden ja palveluketjun hahmottamisessa ja järjestämisessä sekä yksilöllisten palvelupolkujen rakentamisessa.

Valtion talousarvioesityksessä vuosille 2020-2021 varattiin yhteensä kuusi miljoonaa euroa turvaamaan päihteitä käyttävien äitien palvelut vuosiksi 2020–2021. Valtionavustukset on myönnetty palveluntuottajille. Sen lisäksi toteutetaan vuosina 2021-2023 valtionavustuksin kehittämishankekokonaisuus Päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien kehittäminen. THL koordinoi hankekokonaisuutta. Avustuksella kehitetään kohderyhmän palveluketjuja ja -kokonaisuuksia ja tehostetaan raskauden aikaisen päihteidenkäytön tunnistamista alueilla siten, että alueen palvelut ovat asiakaslähtöisiä ja laadukkaita, oikea-aikaisia, yhdenvertaisesti saatavilla ja saavutettavissa. Viidelle yhteistoiminta-alueelle muodostetaan toiminnallinen yhteistyöverkosto sekä julkisen että muiden toiimijoiden kanssa, jossa toimintaa kehitetään sote-uudistusta valmistellen. Avustushaku on auki 29.10.2021 saakka ja sitä voivat hakea yliopistollista sairaalaa ylläpitävät sairaanhoitopiirit.

Olisi tärkeää, että kaikki avustusta saaneet palvelut vakiintuvat osaksi tulevien sote-alueiden palvelujärjestelmää ja että palvelujen rahoitus järjestetään pysyvällä tavalla siten, ettei se jatkossa ole eduskunnan vuosittain myöntämän lisärahoituksen varassa, kuten valtiovarainvaliokuntakin on mietinnössään jo vuosia sitten (VaVM 22/2017 vp) todennut.

Palvelujen järjestäminen on kuntien ja tulevaisuuden hyvinvointialueiden vastuulla oleva asia. Raskaana olevalla on oikeus saada välittömästi riittävät, päihteettömyyttä tukevat sosiaali- ja terveyspalvelut. Kunnat toteuttavat järjestämisvastuutaan vaihtelevasti, jolloin palvelujen saatavuus ei ole yhdenvertaista. Palveluja tuottavat kuntien lisäksi useat yksityiset toimijat ja järjestöt, joilta kunnat ostavat palveluja. Vahvistamalla kohderyhmän palveluketjuja ja -kokonaisuuksia, tuetaan kuntien ja hyvinvointialueiden järjestämisvastuuta ja turvataan palvelujen yhdenvertainen saatavuus.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/e89e369a-bc4f-4315-872f-7934ac77069c
VISMA Sign
www.vismasign.com

THL pitää tärkeänä, että hoidon ja palvelujen valtakunnallista kehittämistä jatketaan. Erityispalveluja ja niiden muodostamaa kokonaisuutta tulee kehittää sekä luoda alueellisia palveluita ja palvelukokonaisuuksia, jotka ovat pysyviä, riittäviä, tehokkaita ja asiakkaille saavutettavia.

Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanon eteneminen

Istanbulin sopimuksen toimeenpanon koordinoinnista vastaa valtioneuvoston vuosille 2021–2025 uudelleen asettama ja sosiaali- ja terveysministeriön alainen Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE). NAPE-toimikunta on Istanbulin sopimuksen edellyttämä pysyvä poikkihallinnollinen koordinaatioelin, joka vastaa Istanbulin sopimuksen toimeenpanon edellyttämien toimenpiteiden yhteensovittamisesta, seurannasta ja vaikutusten arvioinnista. NAPE-toimikunnassa on edustettuna kaikki keskeiset ministeriöt ja alaiset laitokset sekä myös järjestöt. Toimikunta raportoi toimeenpanosuunnitelman seurannasta ja muusta toiminnastaan oikeusvaltion kehittämisen ja sisäisen turvallisuuden ministeriryhmälle vuosittain.

NAPE-toimikunnan asetuksen mukaisena tehtävänä on laatia Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma. Toimikunnan laatiman ensimmäisen toimeenpanosuunnitelman (2018–2021) toimikausi ulottuu vuoden 2021 loppuun. Suunnitelma sisältää 48 eri hallinnonaloille kohdentuvaa toimenpidettä, joiden edistymistä NAPE on seurannut vuosittain. Vuoden 2020 lopulla toteutettu seuranta osoitti, että suurin osa toimenpiteistä on toteutunut tai toteutumassa vuoden loppuun mennessä. Toimeenpanosuunnitelmasta teetetään ulkopuolinen arvioraportti vuoden 2021 loppuun mennessä.

NAPE valmistelee syksyn 2021 aikana uuden Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman, jonka toimikausi ulottuu myös seuraavalle hallituskaudelle eli ajalle 2022–2025. Suunnitelman valmistelun lähtökohtana on Istanbulin sopimuksen velvoitteiden poikkihallinnollinen toimeenpano sekä sopimuksen täytäntöönpanoa arvioivan asiantuntijaryhmän (GREVIO) Suomelle antamat huomiot ja suositukset. Valmistelussa on myös huomioitu lukuisat Sannan Marinin hallitusohjelmaan sisältyvät kirjaukset naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan torjumiseksi, joita toimeenpannaan muissa hankkeissa ja ohjelmissa. NAPE tekee valmistelussa tiivistä yhteistyötä muiden valtionhallinnon toimijoiden ja järjestöjen kanssa.

Suomelle antamassa arvioraportissaan GREVIO on painokkaasti kehottanut Suomen viranomaisia määräämään yhteensovittamiselimen tehtävän vakiintuneille yhteisöille, ja antamaan niille selvät toimeksiannot, valtuudet ja toimivallan sekä osoittamalla yhteensovittamiselimelle tarvittavat henkilöstö- ja rahoitusvoimavarat. THL näkee, että tällaiselle vakiintuneelle yhteensovittamiselimelle on tarvetta. THL korostaa, että naisiin kohdistuvan väkivalta ja perheväkivalta ovat ihmisoikeus-, tasa-arvo- ja kansanterveyskysymyksinä yhteiskunnallisesti niin merkittäviä, että näiden ilmiöiden ja niiden vastaisten toimien seuraaminen edellyttää poikkihallinnolliseen työhön keskittyvää yhteensovittamiselintä. Ilman riittäviä resursseja NAPE ei kykene tehokkaasti koordinoimaan ja seuraamaan toimenpiteitä naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi sekä arvioimaan Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoon liittyvien toimenpiteiden vaikuttavuutta.

Eduskunta päätti vuoden 2020 talousarvioesityksessä (VaVM 20/2019) kohdistaa Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa 300 000 euroa (siirtomääräraha 2v) yhteensovittamiselimen toimintaan. NAPE-toimikunnalle kohdennetuilla varoilla toimikunta (THL) palkkasi toimikunnalle kokoaikaisen sihteerin. THL näkee keskeisenä, että Istanbulin sopimuksen toimenpanoon ohjataan

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/e89e369a-bc4f-4315-872f-7934ac77069c
VISMA Sign
www.vismasign.com

jatkossakin riittävät resurssit, jotka kohdistetaan sekä sopimuksen toimeenpanoon että työn valtakunnalliseen koordinointiin.

THL esittää, että valtion talousarviosuunnitelmassa 2022 osoitettaisiin pysyvä määräraha naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan yhteensovittamiselimelle, siihen tarvittaviin henkilöstöresursseihin ja Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon.

Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma

Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyvän kirjauksen mukaisesti oikeusministeriö on valmistellut naisiin kohdistuvan väkivallan torjunnan ohjelman, joka toimeenpannaan 2020–2023 välisenä aikana. Ohjelma valmisteltiin poikkihallinnollisessa yhteistyössä NAPEn kanssa ja ohjelman toimenpiteet vastaavat useisiin GREVIOn suosituksiin, jotka julkistettiin GREVIOn Suomelle antamassa maaraportissa 2.9.2019. Ohjelma (sisältäen 33 toimenpidettä) hyväksyttiin oikeusvaltion kehittämisen ja sisäisen turvallisuuden ministeriryhmässä 6.10.2020.

Ohjelman läpileikkaava teema on väkivallan ennaltaehkäisy. Väkivallan muodoista ohjelmaan on sisällytetty kunniaan liittyvä väkivalta ja digitaalinen väkivalta. Lisäksi painotetaan väkivallan tekijöiden kanssa tehtävää työtä. Ohjelman toimenpiteillä pyritään tavoittamaan laajasti kaikkiin väestöryhmiin kuuluvia naisia, jotka kohtaavat tai voivat kohdata väkivaltaa. Ohjelmassa painotetaan esitutkinta- ja rikosprosessin sekä rikosseuraamusalan viranomaisten osaamisen kehittämistä. Ohjelman toimeenpanoon on varattu vuosittainen 400 000 euron määräraha.

Ohjelman toimeenpano on käynnissä ja vuoden 2021 aikana toteutettavat tai käynnistettävät toimenpiteet ovat edenneet suunnitellussa aikataulussa.

Pääjohtaja Markku Tervahauta

Johtaja Anneli Pouta

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/e89e369a-bc4f-4315-872f-7934ac77069c
VISMA Sign
www.vismasign.com

SIGNATURES **ALLEKIRJOITUKSET** **UNDERSKRIFTER** **SIGNATURER** **UNDERSKRIFTER**

This documents contains 4 pages before this page
Tämä asiakirja sisältää 4 sivua ennen tätä sivua
Detta dokument innehåller 4 sidor före denna sida
Dokumentet inneholder 4 sider før denne siden
Dette dokument indeholder 4 sider før denne side

Markku Petteri Tervahauta
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos , FI22295006, PL 30, 00271, Helsinki
89ecd028-6ea7-47e9-85b2-3d9a596efc81 - 2021-10-22 09:26:05 UTC +03:00
BankID / MobileID - 822d836e-fe69-4f00-8cb2-e888783d66aa - FI
Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

MAIRE ANNELI POUTA
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos , FI22295006, PL 30, 00271, Helsinki
29cdaa42-18aa-4a56-95db-99dccb76bd3d - 2021-10-22 10:10:21 UTC +03:00
BankID / MobileID - fb6539e2-e128-45bd-8ac9-044c6db6a1be - FI
Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

authority to sign	asemavaltuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	nimenkirjoitusoikeus	firmateckningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/e89e369a-bc4f-4315-872f-7934ac77069c
VISMA Sign
www.vismasign.com